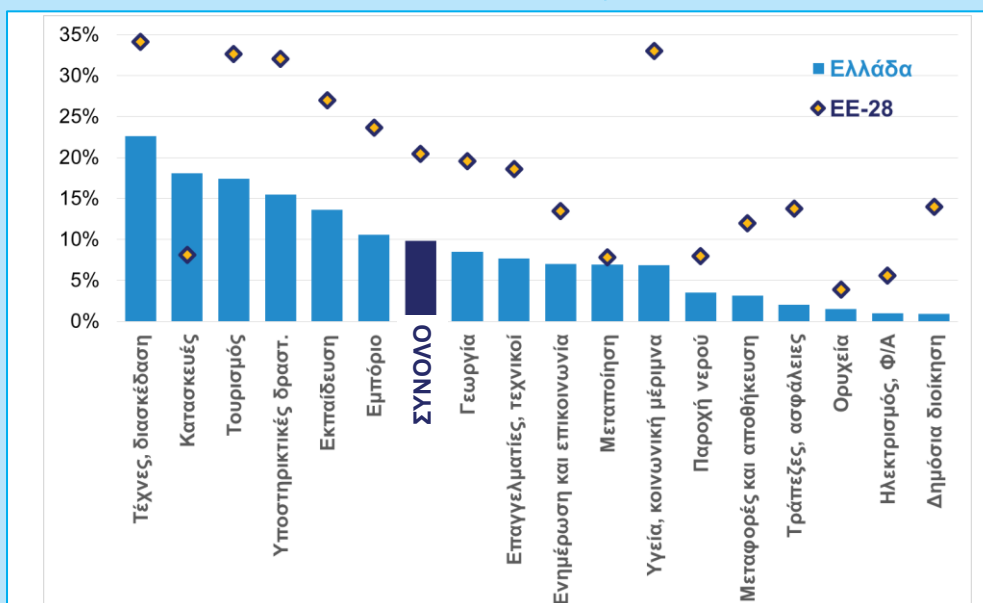

Μερική απασχόληση: Ανάγκη και θεοί πείθονται!

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Στην Ελλάδα, 1 στους 10 εργαζόμενους απασχολείται με μερική απασχόληση, ενώ στην ΕΕ-28 το ποσοστό της μερικής απασχόλησης είναι διπλάσιο (2 στους 10). Και στις δύο περιοχές οι μερικώς απασχολούμενοι δουλεύουν κατά μέσο όρο 20 ώρες εβδομαδιαίως. Η κλαδική κατανομή της μερικής απασχόλησης δείχνει ότι, και στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, κλάδοι με μικρότερη μερική απασχόληση είναι οι κλάδοι που συμμετέχει το δημόσιο ή υπάρχει έντονος συνδικαλισμός ή όπου ο ανταγωνισμός είναι περιορισμένος. Στην μεταποίηση, όπου ο ανταγωνισμός γενικά ανθεί, τα ποσοστά μερικής απασχόλησης είναι πάντως σχετικά χαμηλά, και σχεδόν στο ίδιο επίπεδο και στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, αναδεικνύοντας το γεγονός ότι χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού με βάρδιες στην παραγωγική διαδικασία δεν ευνοεί την εργασία με μερική απασχόληση. Στην Ελλάδα της κρίσης και της μεγάλης ανεργίας, η μερική απασχόληση αποτελεί μία διέξοδο για επιχειρήσεις που αγωνίζονται να επιβιώσουν σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία δραματικής πτώσης του τζίρου, και που η παραγωγική τους διάρθρωση επιτρέπει αντίστοιχο προγραμματισμό για τις θέσεις εργασίας. Το θετικό είναι ότι διασώζονται θέσεις εργασίας που είναι πλέον αρκετές, έστω και με μειωμένη συμμετοχή στην παραγωγή που μπορεί όμως να βελτιωθεί στα πρώτα σημάδια της ανάκαμψης. Η δυσάρεστη εξέλιξη είναι ότι σε κάποιους τομείς της αγοράς, ιδιαίτερα στις λιγότερο οργανωμένες επιχειρήσεις, αναπτύσσονται παράλληλα πολλές φορές, πρακτικές της αδήλωτης ή μερικά αδήλωτης εργασίας. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η μείωση του κατώτατου μισθού το 2012, συμπίπτει με σημαντική αύξηση στη μερική απασχόληση στο επόμενο διάστημα, κυρίως στις μικρές επιχειρήσεις, και οδήγησε σε μείωση των μέσων αμοιβών αλλά και της ανεργίας σε ολόκληρη την οικονομία, με ακόμη μεγαλύτερη μείωση των αμοιβών στις μικρές επιχειρήσεις, που χρησιμοποιούν πιο εντατικά τη μερική απασχόληση. Όταν η οικονομία αρχίσει να ανακάμπτει, θα μπορέσει να υπάρξει μια αύξηση του κατώτατου μισθού και συνακόλουθα των μέσων αμοιβών σε ποσοστό αντίστοιχο με την βελτίωση της παραγωγικότητας. Σε διαφορετική περίπτωση, διακινδυνεύεται η ίδια η ανάκαμψη της οικονομίας και, ως εκ τούτου, πρέπει να αποφευχθεί.
- Εντός των στόχων ήταν η εκτέλεση του Προϋπολογισμού το πρώτο 3μηνο του 2017, με τα έσοδα να εμφανίζουν σημαντική υστέρηση έναντι του στόχου λόγω της μη καταβολής τον Μάρτιο (καταβλήθηκε τον Απρίλιο) του αντιτίμου για την παραχώρηση των περιφερειακών αεροδρομίων, γεγονός το οποίο έχει επηρεάσει το πρωτογενές πλεόνασμα. Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο +1,7% τον Μάρτιο του 2017, κυρίως λόγω της αύξησης των φόρων κατανάλωσης και των τιμών καυσίμων. Ωστόσο, η θετική μεταβολή των τιμών από τον Δεκέμβριο του 2016 καταδεικνύει αυξημένη ζήτηση στην οικονομία. Η προετοιμασία για την τουριστική περίοδο φαίνεται ότι έχει αρχίσει να συμβάλλει στη μείωση των εγγεγραμμένων ανέργων που αναζητούν εργασία τον Μάρτιο του 2017, οι οποίοι ωστόσο εξακολουθούν να είναι περισσότεροι σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2016. Ταυτόχρονα, συνεχίζουν να αυξάνονται οι μακροχρόνια άνεργοι που αναζητούν εργασία.

Η μερική απασχόληση δεν ταιριάζει στη βιομηχανία!

Ποσοστά μερικής απασχόλησης κατά κλάδο στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 – 2016 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Adviser

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Adviser

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Ανατομία της μερικής απασχόλησης

Η μερική απασχόληση είναι διεθνώς μια επεκτεινόμενη πρακτική τις τελευταίες δεκαετίες που αποσκοπεί στη διευκόλυνση αφενός των επιχειρήσεων να ρυθμίζουν καλύτερα το κόστος λειτουργίας τους με βάση τις διακυμάνσεις της ζήτησης και αφετέρου των εργαζόμενων εκείνων που θα ήθελαν να απασχοληθούν αλλά όχι στη βάση πλήρους ωραρίου, καθώς σπουδάζουν, μεγαλώνουν παιδιά ή θέλουν να αυξήσουν το εισόδημά τους με μια δεύτερη εργασία. Σε περιόδους ύφεσης, η μερική απασχόληση γίνεται πολλές φορές αναγκαστική επιλογή και για τις επιχειρήσεις, αλλά και για τους εργαζόμενους. Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιόδους υψηλής ανεργίας αυξάνεται η αναζήτηση εργασίας του μέχρι τότε μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (κυρίως νέων, συνταξιούχων και γυναικών), που και αυτό μάλλον ενισχύει την λύση της μερικής απασχόλησης.

Στην Ελλάδα, το 9,5% του εργατικού δυναμικού απασχολείται (στοιχεία 2016) 20,5 ώρες εβδομαδιαίως κατά μέσο όρο, ενώ το 2008 τα αντίστοιχα μεγέθη ήταν 5,7% και 20,5 ώρες εβδομαδιαίως. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕ-28 ήταν 20,4% με 20,2 ώρες το 2016 και 18,4% με 19,9 ώρες το 2008 (Πίνακας Δ01 και διάγραμμα πρώτης σελίδας). Συνεπώς, η μερική απασχόληση είναι σήμερα στην Ελλάδα διπλάσια σε μέγεθος απ' ό,τι ήταν πριν την κρίση, αλλά ακόμη μισή σε μέγεθος απ' ό,τι στην ΕΕ-28 κατά μέσο όρο. Σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό απαντάται σε όλους τους κλάδους της οικονομίας. Το γεγονός ότι η κατανομή της μερικής απασχόλησης στους κλάδους είναι περίπου η ίδια σε Ελλάδα και ΕΕ-28 (Διάγραμμα πρώτης σελίδας), δηλαδή στον τουρισμό είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι στο εμπόριο, και στο εμπόριο μεγαλύτερη απ' ό,τι στην μεταποίηση, υποδηλώνει, με κάποιες εξαιρέσεις, ότι το μέγεθος της είναι συνάρτηση εν πολλοίς των κλαδικών χαρακτηριστικών του παραγωγικού μοντέλου της επιχείρησης και λιγότερο θεσμικών περιορισμών.

Κλάδοι με μικρότερη μερική απασχόληση είναι εκείνοι όπου συμμετέχει το δημόσιο ή υπάρχει έντονος συνδικαλισμός ή όπου ο ανταγωνισμός είναι περιορισμένος.

Δ01: Μέσες ώρες εργασίας ανά εβδομάδα μισθωτών μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

	Ελλάδα		ΕΕ-28	
	2008	2016	2008	2016
Σύνολο	20,3	20,8	20,1	20,5
Γεωργία, κτηνοτροφία	24,4	23,9	19,5	19,4
Ορυχεία, λατομεία	...	...	...	20,1
Μεταποίηση	21,0	22,9	21,1	21,6
Ηλεκτρισμός, Φ/Α	...	...	24,1	23,7
Παροχή νερού	...	...	21,9	22,4
Κατασκευές	24,7	21,1	20,2	19,8
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	22,3	22,1	19,4	19,9
Μεταφορές και αποθήκευση	...	17,2	20,3	20,9
Ξενοδοχεία, εστιατόρια	21,8	21,2	17,8	18,1
Ενημέρωση και επικοινωνία	24,7	23,3	18,6	20,4
Τράπεζες, ασφάλειες	...	...	22,6	23,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	...	...	20,0	20,2
Επαγγελματίες, τεχνίτες κλπ	22,5	20,7	20,4	21,4
Διοικητικές δραστηριότητες	19,4	21,2	18,6	18,7
Δημόσια διοίκηση	19,7	19,9	23,0	23,7
Εκπαίδευση	15,6	15,7	19,9	20,6
Υγεία	22,2	21,4	22,1	22,6
Τέχνες, διασκέδαση	19,5	22,1	17,4	17,2
Λοιπές υπηρεσίες	18,7	20,4	18,7	19,6
Δραστ. νοικ/ριών ως εργοδοτών	20,2	20,8	16,4	15,3

Σε περιόδους ύφεσης, η μερική απασχόληση γίνεται πολλές φορές αναγκαστική επιλογή και για τις επιχειρήσεις, αλλά και για τους εργαζόμενους. Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιόδους υψηλής ανεργίας αυξάνεται η αναζήτηση εργασίας του μέχρι τότε μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (κυρίως νέων, συνταξιούχων και γυναικών), που και αυτό μάλλον ενισχύει την λύση της μερικής απασχόλησης.

Για παράδειγμα, στη δημόσια διοίκηση, μόνο το 0,9% του εργατικού δυναμικού απασχολείται σε μερική απασχόληση στην Ελλάδα (με μέσο όρο 9,5%) ενώ στην ΕΕ-28 το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 13,5% (με μέσο όρο 20,4%). Στον κλάδο ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, τα ποσοστά μερικής

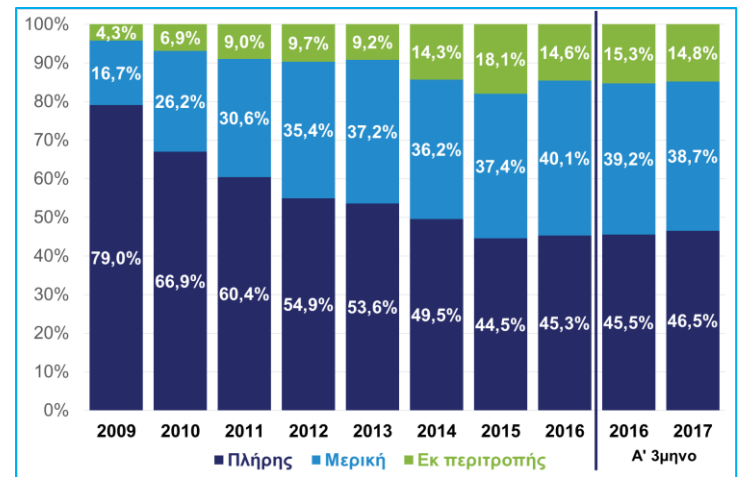
απασχόλησης ανέρχονται σε 2% στην Ελλάδα και 5% στην ΕΕ-28. Και στην άλλη πλευρά του ανταγωνιστικού τόξου, στον τουρισμό και το εμπόριο π.χ., η μερική απασχόληση στην Ελλάδα ανέρχεται σε 10,5% και 16,4% αντιστοίχως, ενώ στην ΕΕ-28 τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 33,2% και 23,7%. Στη μεταποίηση, τα αντίστοιχα ποσοστά μερικής απασχόλησης είναι πολύ κοντά (6,1% στην Ελλάδα και 7,8% στην ΕΕ-28). Αυτό καταδεικνύει ότι υπάρχουν μεν τεχνολογικοί περιορισμοί που επηρεάζουν τη χρήση της μερικής απασχόλησης, αλλά ότι στη χώρα μας η πρακτική αυτή ακόμη έχει πολύ δρόμο να διανύσει γιατί μέχρι πριν λίγα χρόνια τόσο οι εργοδότες όσο και οι εργαζόμενοι είχαν την πολυτέλεια να την αποφεύγουν, ενώ σήμερα έχουμε αρχίσει να συγκλίνουμε προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο καθώς υιοθετούνται πιο ελαστικά παραγωγικά μοντέλα όπου αυτό είναι δυνατό.

Η μερική απασχόληση είναι σήμερα στην Ελλάδα διπλάσια σε μέγεθος απ' ό,τι ήταν πριν την κρίση, αλλά ακόμη μισή σε μέγεθος απ' ό,τι στην ΕΕ-28 κατά μέσο όρο.

Υπάρχουν, επίσης, δύο κλάδοι όπου εμφανίζονται μεγάλες διαφορές στη χρήση της μερικής απασχόλησης μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ-28. Ο πρώτος αφορά τις κατασκευές. Ενώ πριν την κρίση (2008), η συσχέτιση ήταν στη σωστή κατεύθυνση (2,4% στην Ελλάδα, 6,1% στην ΕΕ-28), σήμερα (2016) η συσχέτιση έχει πλήρως ανατραπεί (16,5% στην Ελλάδα, 8,1% στην ΕΕ-28). Και αυτό είναι υποδηλωτικό της ολοσχερούς καταστροφής του κλάδου των κατασκευών στην Ελλάδα στη διάρκεια της κρίσης, με την μερική απασχόληση να είναι η υψηλότερη απ' όλους τους άλλους κλάδους της οικονομίας, με την εξαίρεση του κλάδου τέχνες/διασκέδαση που είναι ακόμη υψηλότερη, λόγω της φύσεως της εργασίας στον κλάδο αυτό. Η δεύτερη περίπτωση αφορά στον κλάδο υγείας/κοινωνικών

υπηρεσιών, όπου στην Ελλάδα η χρήση της μερικής απασχόλησης είναι 5,7% όταν στην ΕΕ-28 είναι 32,8%. Προφανώς και εδώ υπάρχουν εσωτερικές δυσκαμψίες στην οργάνωση της παραγωγικής λειτουργίας. Αν και παρακινδυνευμένη οποιαδήποτε εξήγηση, χωρίς πρόσθετα στοιχεία, στην Ελλάδα δεν είναι αναπτυγμένη η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα, ενώ η νοσοκομειακή περίθαλψη παρέχεται σε μεγάλο βαθμό από τον δημόσιο τομέα, που ίσως δικαιολογεί την παρατεταμένη δυσκαμψία.

Δ02: Νέες προσλήψεις κατά είδος σύμβασης (ΕΡΓΑΝΗ, Μαρ. 2017)

Στο διάγραμμα Δ02, η διόγκωση της μη πλήρους απασχόλησης στα χρόνια της κρίσης είναι εντυπωσιακή. Η πλήρης απασχόληση, από 79% των νέων συμβάσεων πρόσληψης το 2009 διαμορφώνεται σε 46% περίπου, σημειώνοντας μάλιστα ελαφρά αύξηση σε σχέση με το ιστορικά χαμηλό 44,5% το 2015. Η αναστροφή της πτωτικής τάσης το 2016 είναι οριακή, και οφείλεται κυρίως στη μείωση της εκ περιτροπής απασχόλησης, 3/4 της οποίας οδήγησαν σε αύξηση της μερικής απασχόλησης και 1/4 σε αύξηση της πλήρους απασχόλησης, καθώς η ανεργία αποκλιμακώνεται. Σε κάθε περίπτωση, για τις νέες προσλήψεις η εκ περιτροπής απασχόληση, έχει αυξηθεί από το 4% στο 15% του συνόλου μεταξύ 2009 και 2016, αντιστοίχως, η μερική απασχόληση από το 17% στο 40%. Και, βεβαίως, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα είναι στο 50% περίπου του αντίστοιχου ποσοστού στην ΕΕ-28. Συνεπώς,

προσδοκίες ότι τα ποσοστά αυτά μακροπρόθεσμα θα ανατραπούν ριζικά υπέρ της πλήρους απασχόλησης καθώς βγαίνει η χώρα από την κρίση, μάλλον προσκρούουν στην διεθνή τάση για αύξηση του ποσοστού της ελαστικής απασχόλησης και των νέων μορφών εργασίας. Αν μη τι άλλο, οι τεχνολογικές εξελίξεις και τα νέα παραγωγικά μοντέλα έρχονται να ανατρέψουν σε σημαντικό βαθμό τις σταθερές στον κόσμο της εργασίας, οι δε επιχειρήσεις που δεν θα μπορέσουν να ακολουθήσουν τον διεθνή ανταγωνισμό στις αλλαγές αυτές θα κινδυνεύουν να κλείσουν. Και οι πιέσεις θα ενταθούν, με την ανάπτυξη της ρομποτικής, όχι τόσο για μείωση των θέσεων εργασίας συνολικά, αλλά για αναδιάταξη του παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού σε καινούργια αντικείμενα εργασίας, με διαφορετική διάρθρωση και απαιτήσεις. Αυτές οι αλλαγές, που συζητούνται ήδη τώρα σε διεθνές επίπεδο λόγω της διαβούλευσης που έχει οργανώσει η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, θα αποτελέσουν και αντικείμενο ιδιαίτερων προτάσεων του ΣΕΒ στο επόμενο διάστημα. Οι προτάσεις αυτές έχουν μεγάλη σημασία για τη χώρα μας επειδή θα πρέπει να ανασυντάξουμε γενικότερα το παραγωγικό μας μοντέλο καθώς θα βγαίνουμε από τη δική μας κρίση, με τρόπο που να ανταποκρίνεται στο διεθνή ανταγωνισμό.

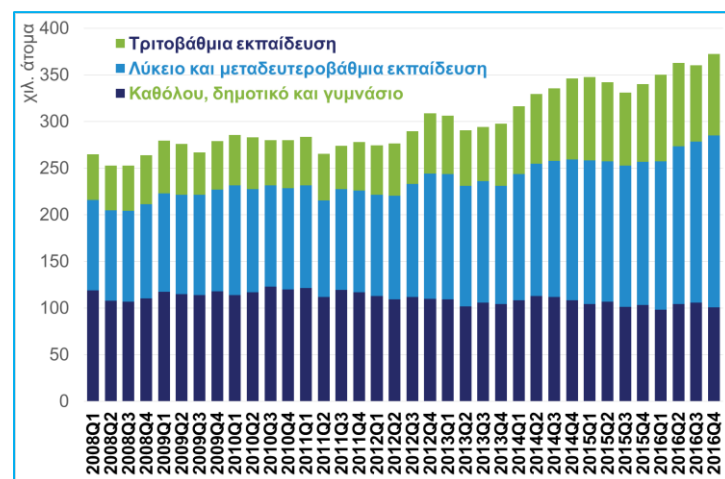
Κλάδοι με μικρότερη μερική απασχόληση είναι εκείνοι όπου συμμετέχει το δημόσιο ή υπάρχει έντονος συνδικαλισμός ή όπου ο ανταγωνισμός είναι περιορισμένος.

Μια άλλη παράμετρος που αξίζει να σχολιασθεί είναι η συσχέτιση της μερικής απασχόλησης με το επίπεδο εκπαίδευσης. Στο Διάγραμμα Δ03, στην περίοδο της κρίσης, είναι εμφανής η αύξηση της μερικής απασχόλησης στους απασχολούμενους με πτυχίο λυκείου και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, με όσους έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επηρεάζονται μεν, αλλά σε ελαφρώς μικρότερο βαθμό από τους υπόλοιπους. Είναι, επίσης αξιοπρόσεκτη η σταθερότητα της μερικής απασχόλησης σε

ανθρώπους χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου (καθόλου, δημοτικό και γυμνάσιο), που μάλιστα συμπιέζονται ελαφρώς. Η εξήγηση εδώ, ίσως, είναι ότι οι εργοδότες, για την ίδια δουλειά, προτιμούν κάποιον με ανώτερο παρά με κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ η υψηλή ανεργία αναγκάζει ανθρώπους με υψηλότερα προσόντα που αναζητούν εργασία, να συμβιβάζονται ακόμη και με θέσεις μερικής απασχόλησης.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις και τα νέα παραγωγικά μοντέλα έρχονται να ανατρέψουν σε σημαντικό βαθμό τις σταθερές στον κόσμο της εργασίας, οι δε επιχειρήσεις που δεν θα μπορέσουν να ακολουθήσουν τον διεθνή ανταγωνισμό στις αλλαγές αυτές θα κινδυνεύουν να κλείσουν. Και οι πιέσεις θα ενταθούν, με την ανάπτυξη της ρομποτικής.

Δ03: Μερική απασχόληση κατά επίπεδο εκπαίδευσης (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Δ' 3μηνο 2016)

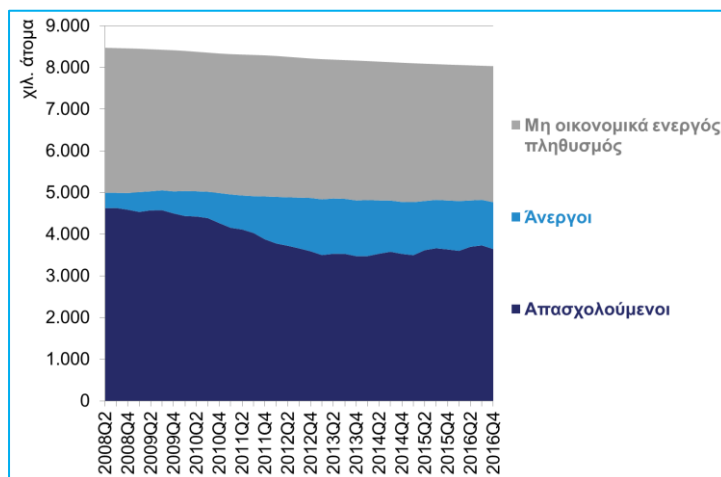
Σε περιόδους μεγάλης ανεργίας και κρίσης, η αναζήτηση εργασίας από άτομα που μέχρι τότε ήταν εθελοντικά εκτός της αγοράς εργασίας (γυναίκες με μικρά παιδιά, συνταξιούχοι, φοιτητές κλπ.) καθίσταται

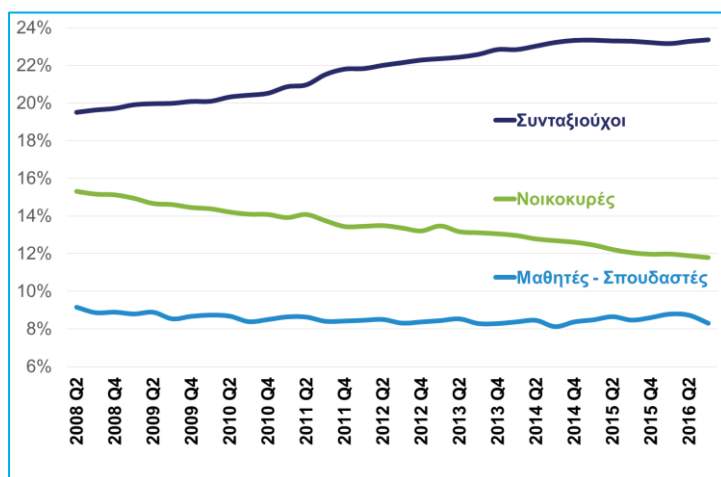
επιτακτική ανάγκη, καθώς άλλα μέλη της οικογένειας χάνουν τη δουλειά τους ή βλέπουν τις συντάξεις τους να περικόπτονται ή εν γένει δεν μπορούν να χρηματοδοτούν τις δαπάνες διαβίωσης παιδιών που σπουδάζουν κ.ο.κ. Για όσους από αυτούς εισέρχονται στην αγορά εργασίας, η μερική απασχόληση είναι σε πολλές περιπτώσεις ικανοποιητική επιλογή. Είναι αξιοσημείωτο ότι στην περίοδο της κρίσης, παρατηρείται αυξημένη συμμετοχή των νέων και των γυναικών, αλλά και των συνταξιούχων, στην αγορά εργασίας. Ένα από τα προβλήματα του παλαιού παραγωγικού μας μοντέλου στην Ελλάδα, ήταν ότι είχαμε από το μεγαλύτερα ποσοστά μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού στον αναπτυγμένο κόσμο (δηλαδή από τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό). Το ποσοστό του πληθυσμού που ήταν σε παραγωγικές εργασίες ήταν αναλογικά χαμηλότερο. Τα άτομα που βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία, δηλαδή 15-64 ετών που απασχολούνται ή είναι άνεργοι (δηλαδή είναι στην αγορά εργασίας) ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας το 2015 ήταν 67,8% στην Ελλάδα, 72,9% στην ΕΕ-28 και 72,6% στις ΗΠΑ. Τα αντίστοιχα ποσοστά στους νέους 15-24 ετών είναι 26% στην Ελλάδα, 42,7% στην ΕΕ-28 και 55% στις ΗΠΑ, στις γυναίκες 59,9% στην Ελλάδα, 67,1% στην ΕΕ-28 και 66,9% στις ΗΠΑ και στους ηλικιωμένους 55-64 ετών 41,6% στην Ελλάδα, 57,2% στην ΕΕ-28 και 63,9% στις ΗΠΑ (Διαγράμματα Δ04, Δ05, Δ06 και Δ07). Τα χαμηλά αυτά ποσοστά απασχόλησης στην Ελλάδα δεν μπορούν να συντηρήσουν υψηλό ΑΕΠ. Συνιστούν απώλεια σε εξειδικεύσεις, σε παραγωγή και σε εισοδήματα και αντανακλούν πολλές φορές παρωχημένες κοινωνικές αντιλήψεις για την εργασία, που προκαλούνται από βαθιά ριζωμένες πρακτικές, αλλά επίσης έλλειψη υποδομών ή ακόμη και θεσμικά αντικίνητρα που εμποδίζουν ορισμένες ομάδες του πληθυσμού να προσφέρουν εργασία. Τέτοιες περιπτώσεις είναι οι νέοι απόφοιτοι, οι μητέρες, οι συνταξιούχοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες κλπ.

Λόγω της κρίσης, οι εργοδότες, για την ίδια δουλειά, προτιμούν κάποιον με ανώτερο παρά με κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ η υψηλή ανεργία αναγκάζει ανθρώπους με υψηλότερα προσόντα που αναζητούν εργασία, να συμβιβάζονται ακόμη και με θέσεις μερικής απασχόλησης.

Δ04: Εξέλιξη εργατικού δυναμικού και μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Δ' 3μηνο 2016)

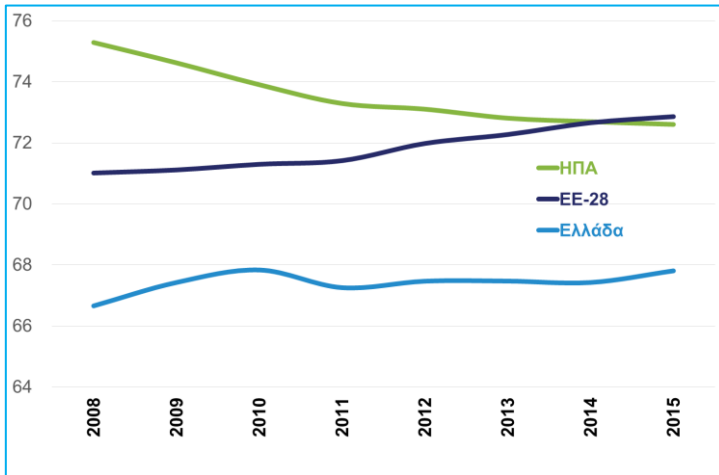
Δ05: Μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κατηγορία* ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Γ' 3μηνο 2016)

* Λόγος που είναι μη οικονομικά ενεργοί κατά την άποψη των ερωτώμενων.

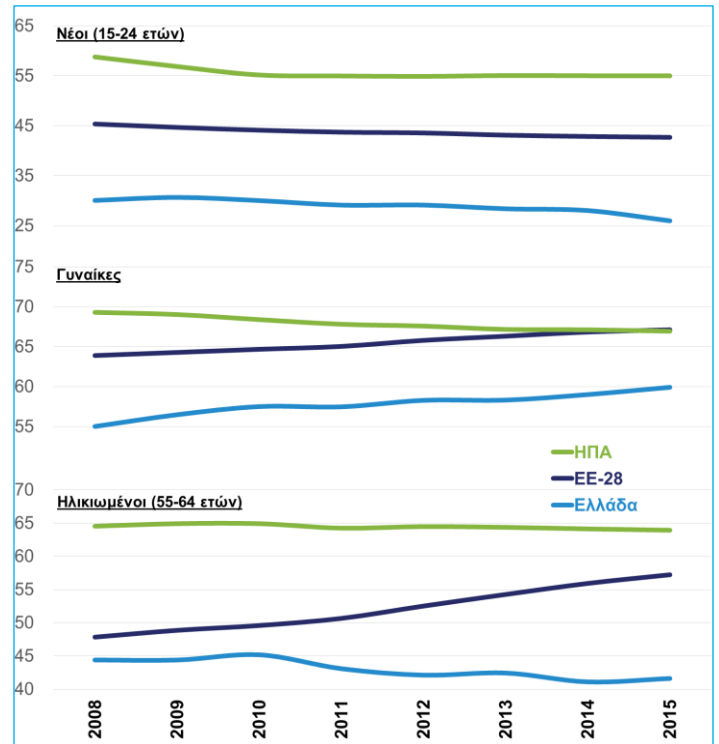
Δ06: Ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό (ΟΟΣΑ, Labor Force Statistics, 2015)

Τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης στην Ελλάδα δεν μπορούν να συντηρήσουν υψηλό ΑΕΠ. Συνιστούν απώλεια σε εξειδικεύσεις, σε παραγωγή και σε εισοδήματα και αντανακλούν πολλές φορές παρωχημένες κοινωνικές αντιλήψεις για την εργασία, που προκαλούνται από βαθιά ριζωμένες πρακτικές, αλλά επίσης έλλειψη υποδομών ή ακόμη και θεσμικά αντικίνητρα που εμποδίζουν ορισμένες ομάδες του πληθυσμού να προσφέρουν εργασία.

Από την άλλη πλευρά, στην περίοδο της κρίσης παρατηρείται μια συμπίεση των απασχολούμενων που έχουν περισσότερες από μια δουλειές. (Διάγραμμα Δ08). Αυτό είναι φυσιολογική εξέλιξη σε μια αγορά, όπου η ανεργία τετραπλασιάστηκε στην περίοδο της κρίσης. Και πάλι, πάντως, φαίνεται ότι άνθρωποι με υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, ιδίως από το 2014 και μετά που η ανεργία άρχισε κάπως να αποκλιμακώνεται, αρχίζουν και πάλι οριακά να αναζητούν και να βρίσκουν και δεύτερη δουλειά, με τους απασχολούμενους με περισσότερες από μια δουλειές να είναι ακόμα στο 1/3 περίπου του επιπέδου πριν από την κρίση.

Δ07: Ποσοστά συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό: Νέοι, γυναίκες και ηλικιωμένοι (ΟΟΣΑ, Labor Force Statistics, 2015)

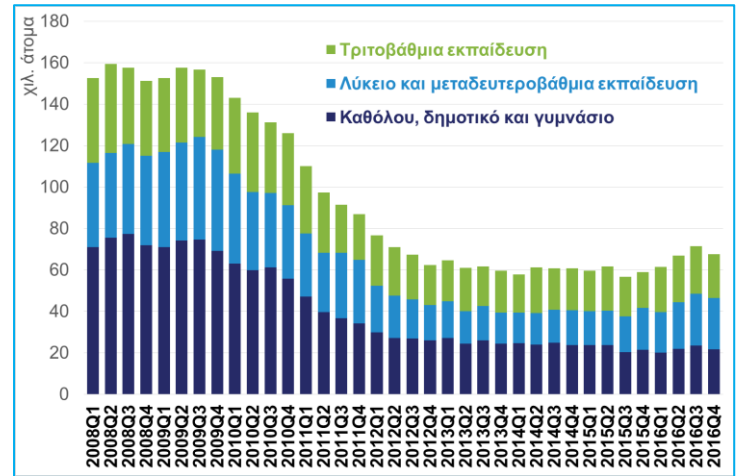
Μια άλλη παράμετρος της ανάλυσης αφορά στη χρήση της μερικής απασχόλησης από μεγαλύτερες και μικρότερες επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με τη μείωση του κατώτατου μισθού στα €586 μηνιαίως στα μέσα του 2012 (Διάγραμμα Δ09 και Δ10). Είναι εμφανές ότι η μείωση του κατώτατου μισθού έδωσε το έναυσμα για τη μείωση στις μέσες αμοιβές στους εργαζομένους γενικά, και ιδιαίτερα στους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης, ανεξαρτήτως μεγέθους επιχείρησης και στους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης των επιχειρήσεων με κάτω από 10 εργαζόμενους. Ως αποτέλεσμα της μείωσης του κατώτατου μισθού, η μερική απασχόληση αυξήθηκε ταχύτερα από την πλήρη απασχόληση σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους. Επίσης, η αύξηση της πλήρους απασχόλησης ήταν εντονότερη στις επιχειρήσεις με πάνω από 10 εργαζόμενους που χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τις μικρές επιχειρήσεις εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης. Με την αποκατάσταση συνθηκών ανάκαμψης στην οικονομία, αναμένεται περαιτέρω ενδυνάμωση της απασχόλησης και των μέσων αμοιβών. Θα πρέπει, όμως, να υπάρξει μια αύξηση του κατώτατου μισθού

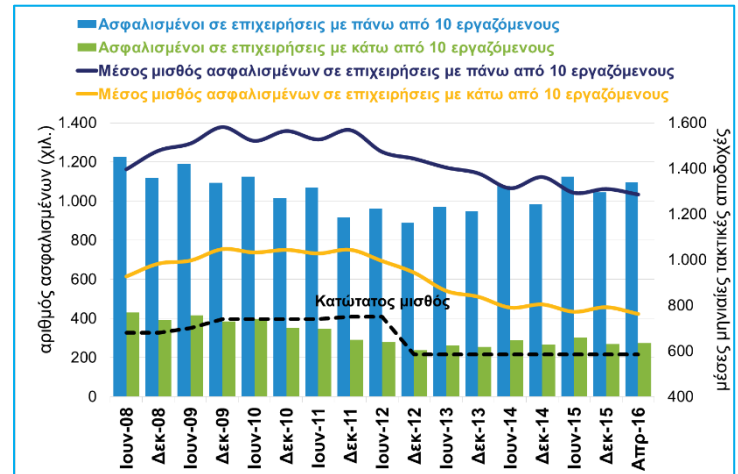
και συνακόλουθα των μέσων αμοιβών σε ποσοστό αντίστοιχο με την βελτίωση της παραγωγικότητας. Σε διαφορετική περίπτωση, διακυβεύεται η ίδια η ανάκαμψη της οικονομίας και, ως εκ τούτου, πρέπει να αποφευχθεί. Οι μέσες αμοιβές είναι συνάρτηση της παραγωγικότητας της οικονομίας και ο κατώτατος μισθός πρέπει να ακολουθεί και όχι να προηγείται των μεταβολών στις μέσες αμοιβές που μία οικονομία αντέχει, ώστε οι επιχειρήσεις της να είναι διεθνώς ανταγωνιστικές.

Θα πρέπει, όμως, να υπάρξει μια αύξηση του κατώτατου μισθού και συνακόλουθα των μέσων αμοιβών σε ποσοστό αντίστοιχο με την βελτίωση της παραγωγικότητας. Σε διαφορετική περίπτωση, διακυβεύεται η ίδια η ανάκαμψη της οικονομίας και, ως εκ τούτου, πρέπει να αποφευχθεί. Οι μέσες αμοιβές είναι συνάρτηση της παραγωγικότητας της οικονομίας και ο κατώτατος μισθός πρέπει να ακολουθεί και όχι να προηγείται των μεταβολών στις μέσες αμοιβές που μία οικονομία αντέχει, ώστε οι επιχειρήσεις της να είναι διεθνώς ανταγωνιστικές.

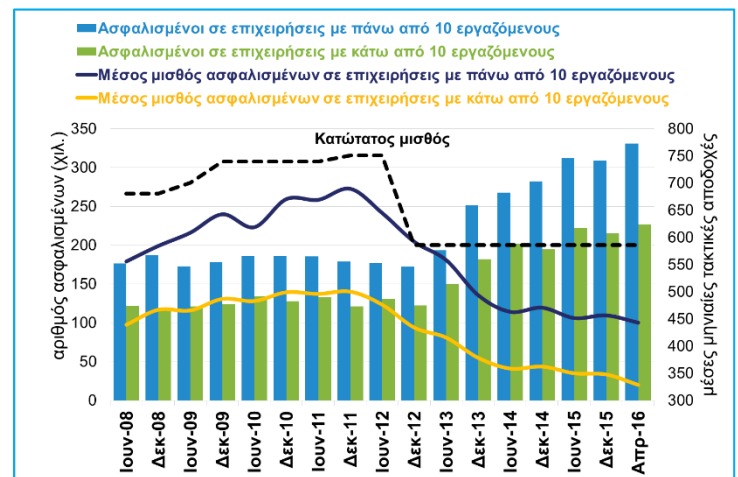
Δ08: Απασχολούμενοι σε περισσότερες από μία εργασίες κατά επίπεδο εκπαίδευσης – χιλ. άτομα
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Δ' 3μηνο 2016)

Δ09: Αριθμός ασφαλισμένων πλήρους απασχόλησης και μέσος μισθός (ΕΦΚΑ, Ιουν. 2016)

Δ10: Αριθμός ασφαλισμένων μερικής απασχόλησης και μέσος μισθός (ΕΦΚΑ, Ιουν. 2016)

Οικονομικές εξελίξεις

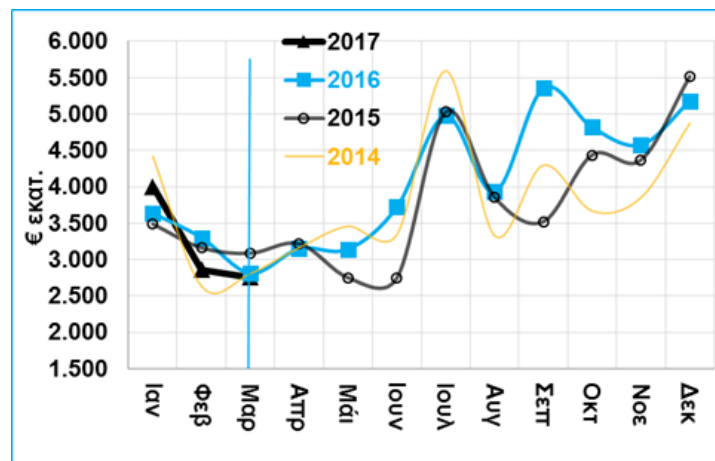
Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου 2017 το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους €1.068 εκατ., έναντι πρωτογενούς πλεονάσματος €1.863 εκατ. για την ίδια περίοδο το 2016 και στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €992 εκατ. Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε €11.415 εκατ. παρουσιάζοντας μείωση κατά €1.000 εκατ. ή 8,1% έναντι του στόχου. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι δεν εισπράχθηκε τον Μάρτιο ποσό €1.234 εκατ., όπως είχε εκτιμηθεί στον Προϋπολογισμό 2017, από την παραχώρηση των περιφερειακών αεροδρομίων. Τα έσοδα μετά από επιστροφές φόρων και χωρίς έσοδα αποκρατικοποιήσεων και χωρίς τα έκτακτα έσοδα (ANFA&SMP, μέρισμα ΤτΕ) μειώθηκαν στο πρώτο τρίμηνο του 2017 στα €9,6 δις από €9,75 δις το πρώτο τρίμηνο του 2016, και παρά την εφαρμογή των νέων φορολογικών μέτρων το καλοκαίρι του 2016 και με τα έσοδα Μαρτίου 2017 να υστερούν €60 εκατ. των εσόδων Μαρτίου 2016 (Δ11). Παράλληλα, οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου - Μαρτίου 2017 ανήλθαν στα €12.781 εκατ. και παρουσιάζονται μειωμένες κατά €1.041 εκατ. έναντι του στόχου (€13.823 εκατ.) και ελαφρά αυξημένες των δαπανών της αντίστοιχης περιόδου 2016 (κατά €103 εκατ.).

Ειδικότερα, οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε €12.416 εκατ., και είναι μειωμένες κατά €756 εκατ. έναντι του στόχου. Μειωμένες έναντι του στόχου ήταν κυρίως οι επιχορηγήσεις νοσοκομείων, ΥΠΕ-ΠΕΔΥ κατά €75 εκατ., το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης κατά €147 εκατ., οι επιδοτήσεις γεωργίας κατά €171 εκατ. (κυρίως για την κάλυψη ελλείμματος του ΕΛΕΓΕΠ), οι αποδοχές και συντάξεις κατά €99 εκατ. και οι αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά €315 εκατ.

Σημειώνεται επίσης ότι από τον Ιανουάριο 2017 συμπεριλαμβάνονται πλέον στα στοιχεία πρωτογενών δαπανών οι καταπτώσεις εγγυήσεων και η ανάληψη

χρέους φορέων γενικής κυβέρνησης, ενώ αντίστοιχα αναθεωρούνται και τα στοιχεία δαπανών του 2016 σε σχέση με τις οριστικές δημοσιεύσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια του 2016. Έτσι, περιλαμβάνονται πλέον στα στοιχεία του πρώτου τριμήνου 2016 καταπτώσεις εγγυήσεων €293 εκατ. και αναλήψεις χρέους φορέων γενικής κυβέρνησης €544 εκατ., ενώ στο πρώτο τρίμηνο του 2017 οι καταπτώσεις ανήλθαν σε €471 εκατ. και οι αναλήψεις χρέους €192 εκατ. Σε συγκρίσιμα ποσά, χωρίς καταπτώσεις και αναλήψεις χρέους, στο πρώτο τρίμηνο του 2016 οι πρωτογενείς δαπάνες ανήλθαν σε €9,2 δις και στο πρώτο τρίμηνο του 2017 σε €9,23 δις, δηλαδή παρέμειναν στα ίδια περίπου επίπεδα, με τις δαπάνες Μαρτίου 2017 όμως να ξεπερνούν κατά €601 εκατ. τις δαπάνες Μαρτίου 2016.

Δ11: Καθαρά έσοδα τακτικού προϋπολογισμού πλην εσόδων αποκρατικοποιήσεων, μερίσματος ΤτΕ και ANFA&SMP (Υπ. Οικ. Μαρ. 2017)

Τιμές: Στο +1,7% διαμορφώθηκε ο πληθωρισμός τον Μάρτιο του 2017, έναντι +1,3% τον προηγούμενο μήνα και -1,5% τον Μάρτιο του 2016, ενώ ο μέσος δείκτης για το διάστημα Ιαν – Μαρ 2017 ανήλθε στο +1,4%. Αν και η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των φόρων κατανάλωσης (+0,5% πληθωρισμός με σταθερούς φόρους, Δ12), η θετική μεταβολή των τιμών από τον Δεκέμβριο του 2016 καταδεικνύει αυξημένη ζήτηση στην οικονομία, με τις επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα επιβολής υψηλότερων τιμών στην αγορά. Παράλληλα, η άνοδος των τιμών καυσίμων έχει επηρεάσει τη μεταβολή του δείκτη

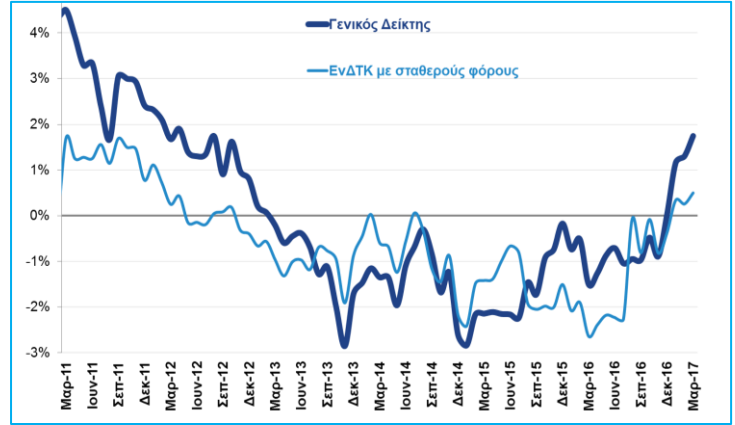

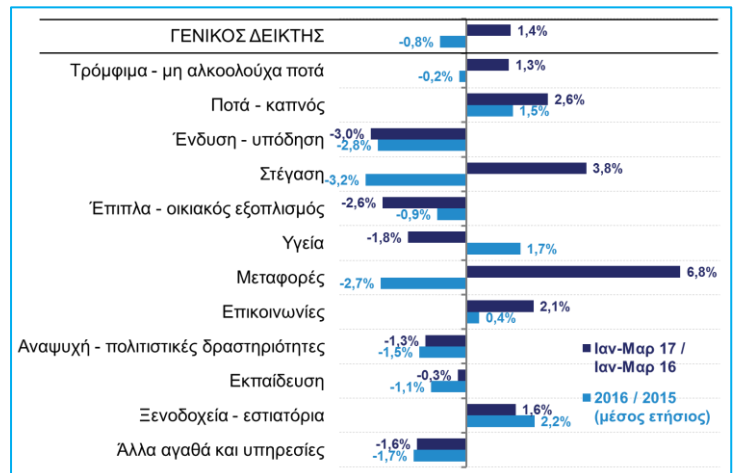
τιμών, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζεται στην αύξηση των τιμών κατά το πρώτο 3μηνο του 2017 στις κατηγορίες στέγαση (+3,8%) και μεταφορές (+6,8%, **Δ13**).

Αγορά εργασίας: Η προετοιμασία για την τουριστική περίοδο φαίνεται ότι έχει αρχίσει να συμβάλλει στη μείωση των εγγεγραμμένων ανέργων που αναζητούν εργασία τον Μάρτιο του 2017, οι οποίοι ωστόσο είναι περισσότεροι σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2016, ενώ συνεχίζουν να αυξάνονται οι μακροχρόνια άνεργοι που αναζητούν εργασία. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων που αναζητούν εργασία ανήλθε τον Μάρτιο του 2017 στους 918,2 χιλ. έναντι 936,1 χιλ. τον προηγούμενο μήνα και 894,1 χιλ. τον Μάρτιο του 2016 (**Δ14**). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη μείωση του αριθμού των ανέργων που είναι εγγεγραμμένοι για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών (411,7 χιλ. έναντι 432,7 χιλ. τον προηγούμενο μήνα), ενώ ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων συνεχίζει να αυξάνεται (506,4 χιλ. έναντι 503,4 χιλ. τον προηγούμενο μήνα). Την ίδια ώρα, μείωση παρουσίασε ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων που δεν αναζητούν εργασία (150,1 χιλ. τον Μάρτιο του 2017 έναντι 159,8 χιλ. τον προηγούμενο μήνα), γεγονός το οποίο ενδεχομένως σχετίζεται με τις αιτήσεις ένταξης στα προγράμματα κοινωφελούς απασχόλησης.

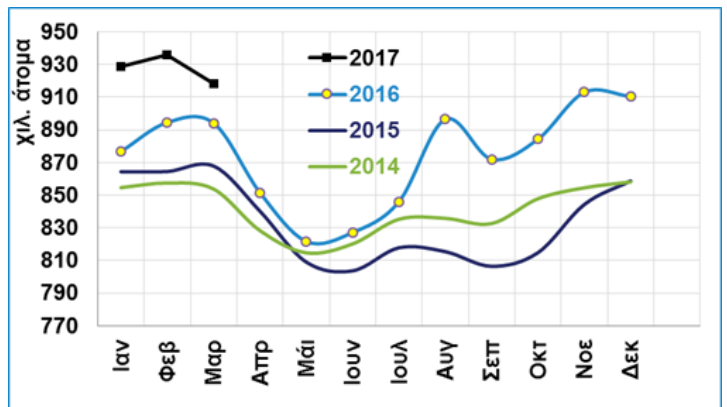
Δ12: Μεταβολή γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή και εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή με σταθερούς φόρους (ΕΛΣΤΑΤ, Μαρ. 2017)

Δ13: Μεταβολές δείκτη τιμών καταναλωτή κατά κατηγορία αγαθών - υπηρεσιών (ΕΛΣΤΑΤ, Μαρ. 2017)

Δ14: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία (ΟΑΕΔ, Μαρ. 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€435 δισ.

72% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€58 δισ.

44% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€77 δισ.

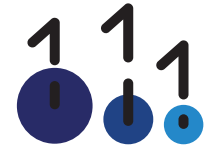
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4 δισ. **

44% κερδών***

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

220.000

ΜΙΣΘΟΙ

€4,6 δισ.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2 δισ.

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,6 δισ.

*Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

M: +32 (0) 494 46 95 24

E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

